

Nytt om fartøyvern april 2012

Sikkerhetsstyringssystemer

Nå er **mal for sikkerhetsstyringssystemer** klar til bruk og sendt ut til foreningens medlemmer, men også andre er velkomne til å ta malen i bruk. Malen er laget av Gunnar Stormo. Den kan fås tilsendt på e-post ved å henvende seg til post@norsk-fartoyvern.no. Malen er en PDF-fil. Om du ikke tidligere har lastet ned gratisprogrammet Acrobat Reader, så må du gjøre det først. Det kan du gjøre fra denne lenken: <http://get.adobe.com/no/reader/>

Malen er laget som et skjema hvor du skal fylle inn informasjon i tekstboksene. Dette er et arbeid som vil ta noe tid, men skjemaet kan lagres etter hvert og så fortsetter du med arbeidet senere. Malen skal deretter skrives ut og organiseres i permer om bord i fartøyet og på land. Malen må tilpasses hvert enkelt fartøy. Det betyr at du må selv se hvilken informasjon som er relevant for deg og hva du skal fylle ut. Når malen er ferdig utfylt og systemet tas i bruk, har dere et svært godt utgangspunkt for en forskriftsmessig drift av fartøyet. Sjøfartsdirektoratet har gjennomgått malen og sier at malen er veldig bra og inneholder de nødvendige funksjonene og kravene til et slikt system. Sjøfartsdirektoratet anbefaler bruk av malen.

Valgkomiteen

Valgkomiteen skal legge fram innstillingen til nytt styre for årsmøtet. Forslag til kandidater til styret kan rettes til valgkomiteen. Komiteen består i 2012 av:
Kåre Nordgård, "Anna Rogde"
tlf: 913 52 177, e-post: kaare.nordgaard@gmail.com
Øyvin Konglevoll, "Stavenes"
tlf: 993 91 904, e-post: konglev@online.no
Cecilie Holm, "Mathilde"
tlf: 952 56 118, e-post: cecilie.holm@fartoyvern.no

Frist for saker til årsmøte 2012

Årsmøte, søknad om medlemskap eller andre saker som medlemmer ønsker tatt opp på årsmøte må sendes inn til styret senest innen 1. juni.

Ny miljøvernminister

Bård Vegard Solhjell ble fredag 23. mars utnevnt som ny statsråd i Miljøverndepartementet etter Erik Solheim, og vil få ansvar for kulturminnevern og fartøyvern.

Foreningen har sendt gratulasjoner og medlemsmatrikkelen til Solhjell. Museumsforbundet har sendt ut pressemelding der de ønsker Solhjell velkommen og peker på et behov for et eget kulturminneløft der fartøyvern er et av punktene.

Arbeidsmøte Nasjonal verneplan

Foreningen innkalte til et nytt arbeidsmøte om Nasjonal verneplan for fartøy den 20. mars. På møtet deltok foruten foreningen: Riksantikvaren, Forbundet KYSTEN, fartøyvernsentrene og Museumsforbundet. Referat fra møtet kan lastes opp [her](http://www.norsk-fartoyvern.no/nfff/public/) eller fra foreningens hjemmesider: <http://www.norsk-fartoyvern.no/nfff/public/>

"Mørkfos" har 100 års jubileum

M/B "Mørkfos" ble bygget ved Fredrikstad Mekaniske Verksted i 1912. Den har slept millioner av tømmerstokker fra lensene i Fetsund til sydden av Øyeren fram til 1985, da fløtingen ble avsluttet og lensedriften nedlagt. I flere år forfalt båten, men den er ved inngangen til sitt 100-årsjubileum i bra stand, takket være det omfattende arbeidet som er utført av medlemmene i Venneforeningen M/B Mørkfos. Søndag 3. juni vil det være markeringen av "Mørkfos" 100-år på brygga ved Fetsund Lenser. For fullt program for jubileumssesongen se: <http://morkfos.weebly.com/sommeren-2012.html>

Gir opp "Borgenes"

Styret i stiftelsen Borgenes har vedtatt å avslutte restaureringsprosjektet for "Borgenes". Dette er en følge av at stiftelsen i flere år har slitt med å skaffe midler til restaureringen. I møte med Riksantikvaren og befaring av fartøyet i slutten av mars, ble det redegjort for avslag på tilskudd for 2012 samt usikkerhet med hensyn til fremtidige bevilgninger. Ut fra tilstanden til fartøyet har stiftelsen besluttet å sende "Borgenes" til destruksjon.

Jan Welde, styreleder i Norsk Forening for Fartøyvern, sier at det er beklagelig og trist når fartøyer som åpenbart skulle ha vært bevart for fremtiden må oppgis. Det er spesielt ille når man etter så mange års iherdig innsats fra en liten gruppe entusiastiske fartøyvernere kommer til et punkt der økonomien setter en definitiv sluttstrek. Vi skulle så gjerne ha sett "Borgenes", nypusset og fin, dampe rundt på Nord-Møre med rykende skorstein. Det

hadde vært den absolutt beste måten å formidle denne viktige epoken i norsk fiskerihistorie. Men slik gikk det altså ikke, selv om faren er stor for at man om 20 år kommer med sterke utsagn om at fartøyet absolutt skulle ha vært bevart! Fra foreningens side kan vi ikke annet enn å takke for den formidable innsatsen som er lagt ned i "Borgenes" gjennom mange år og beklage at det gikk som det gjorde. Dette er en tragisk beslutning både for Kristiansund, Nord-Møre og norsk kulturhistorie.

Foto: Utlånt fra eier.

"Hestmanden" - slik foregikk restaureringen

Bredalsholmen Dokk og Fartøyvernsenter arbeidet med "Hestmanden" i hele 19 år. Til gjengjeld fikk de mange nye erfaringer. Thomas Olsen fra Bredalsholmen forteller i en artikkel i Sørnett.no om erfaringer de gjorde seg under restaureringsarbeidet. Målet for landets foreløpig største fartøyvernprosjekt var et restaurert skip som kunne fortelle historier, et minnesmerke over krigsseilere og norsk kystfart. Dette har de endelig fått til, etter noen lange og noen ganger tunge år. Les hele artikkelen her: <http://sornett.no/archives/55213>

"Stangfjord" har fått veteransklagslag

"Stangfjord" har de siste årene vært under restaurering på Hardanger Fartøyvernsenter, og har til nå fått 1,5 millioner kroner i støtte fra Riksantikvaren i følge Firdaposten. Etter et avisoppslag i Firda oppdaget Riksantikvaren at det var Askvoll kommune som eide båten, og dermed at midlene tidligere gitt var ulovlige da Riksantikvaren ikke kan gi midler til offentlig eide fartøy. Nå har Veteransklagslaget MS Stangfjord blitt dannet som eiere av "Stangfjord". Dette til tross, "Stangfjord" har i 2012 fått avslag på sin søknad om tilskudd fra Riksantikvaren. "Stangfjord" har klaget inn avslaget til Miljøverndepartementet. <http://www.firda.no/nyhende/article5977664.ece>

Siste reis med "Nordstjernen"

"Nordstjernen" har nå vært ute på sin siste reise som hurtigrute. Det skal være mange interesserte kjøpere til

"Nordstjernen", blant dem mange utenlandske. På grunn av utførselsforbud for vernede fartøy over 50 år, må det søkes Riksantikvaren om salg til utlandet. Mange av kjøperne ønsker å bruke den gamle hurtigruta som hotellskip. Flere tidligere hurtigruter har blitt brukt som hotellskip som "Håkon Jarl" og "Gamle Midnattsol", samt "Vesterålen" og "Erling Jarl" som nå er hogd. <http://www.ranablad.no/nyheter/article5972561.ece>

<http://www.ranablad.no/nyheter/article5979407.ece>

Sertifisering av vernede fartøy

Reder og fører er ansvarlig for at fartøyet til enhver tid er i samsvar med gjeldene regelverk og plikter å sette seg grundig inn i regelverket.

Begjæring av inspeksjon: Begjæring om inspeksjon/besiktigelse fra Sjøfartsdirektoratet må skje i god tid, minimum 14 dager før sertifikatet utløper. Skjemaet skal fylles ut og sendes inn til den nærmeste av Sjøfartsdirektoratets stasjoner. Skjema for begjæring om inspeksjon: <https://portal.sjofartsdir.no/pdf/KS-0115%20Begj%C3%A6ring%20om%20inspeksjon%20NOB.pdf>

Det er samme skjema som benyttes ved begjæring av inspeksjon av elektrisk anlegg. Send da kopi av skjemaet direkte til regionalkontoret for Eltilsyn.

Sjekkliste – reders egenkontroll: Sjekklisten skal fylles ut og sendes inn straks egenkontrollen er utført og før inspeksjonen kan gjøres av Sjøfartsdirektoratet. Sjekkliste for reders egenkontroll: <https://portal.sjofartsdir.no/pdf/KS-0103%20Sjekkliste%20reders%20egenkontroll%20NOB.pdf>

Gjør din egen inspeksjon på forhånd og luk bort unødvendige feil og mangler.

Tradisjonsbåtregister

Forbundet KYSTEN er i ferd med å etablere et Tradisjonsbåtregister på Lokalhistoriewiki. Prosjektet har som målsetning å få oversikt over bestanden av norske tradisjonsbåter. Forbundet KYSTEN vil oppfordre alle sine medlemmer og andre til å delta i prosjektet ved å foreta registrering av egne og andres båter. Forbundet KYSTEN får utarbeidet et registrerings skjema til lokalhistoriewiki for slik å sikre et minimum av datainnsamling, samtidig som de som registrerer er frie til å skrive hva som helst om båtene. Prosjektet har fått midler fra Riksantikvaren.

Fjordsteam 2012

Det blir Fjordsteam i Stavanger 9. – 12. august 2012. Mer informasjon kommer på Fjordsteams hjemmeside som snart vil være oppdatert. Siden blir en felles inngangsside for Fjordsteamarrangementene i Florø, Bergen og Stavanger. www.fjordsteam.no

Brest 2012

Det blir 20 historiske fartøyer som seiler fra Norge til festivalen Brest 2012 i Frankrike i sommer. Norge er æresgjest på festivalen. Flere av fartøyene tar med medseilere. Forbundet KYSTEN koordinerer den norske deltakelsen: <http://www.kysten.no/medseiler-til-brest-2012>

Kulturminnedagen 2012

Tema for årets kulturminnedager er "Møteplasser" og foregår i perioden 4. til 9. september 2012. Alle lag, foreninger, museer og kommuner oppfordres til å være med å markere kulturminnedagene i 2012. Kulturvernforbundet har overtatt ansvaret for Kulturminnedagene og etablert et kontaktforum. I den forbindelse har det kommet nye aktører med som ønsker å markere Kulturminnedagen, deriblant en rekke friluftsansjoner. Dette skal være med på å skape større bredde og mangfold og enda flere arrangement landet rundt. Ta gjerne kontakt med andre organisasjoner eller myndigheter for å samarbeide om gode aktiviteter. Kulturvernforbundet hjelper også til med å komme i kontakt med andre samarbeidspartnere ved henvendelse til: heidi@kulturvern.no. For registrering av arrangement: <http://kulturvern.no/arrangementer/?a=add>

Riksantikvaren feirer 100 år

I år feirer Riksantikvaren sitt 100-årsjubileum. Kulturminnevernet har endret seg siden Riksantikvarembetet så dagens lys 1912. Det har også Norge som nasjon. Fra å være en av Europas fattigste nasjoner, nylig løst fra Sverige, var det viktig å framheve landets kultur og kulturminner. I dag tenker man mindre på kulturminner og mer på å bygge nytt. I anledningen 100-årsjubileet vil Riksantikvaren løfte fram arbeidet med kulturminner. Dette skal gjøres med ulike arrangementer rundt om i Norge. <http://www.riksantikvaren.no/?module=Articles;action=Article.publicShow;ID=134615>

Riksantikvarens kulturminnepris

I anledning Riksantikvarens 100-års jubileum vil de dele ut en kulturminnepris til personer, organisasjoner eller miljøer som har gjort en særlig innsats for kulturminner gjennom bevaring, restaurering, vedlikehold eller formidling. Alle kan foreslå kandidater og et enkelt forslagsskjema finner du [her](#). Frist for levere inn forslag er 30. september 2012. Prisen består av et kunstverk, diplom og en pengegave på kr. 25.000 og deles ut 15. november 2012 i Oslo Rådhus i forbindelse med feiringen av Riksantikvarens 100 års-jubileum. Les mer: <http://www.riksantikvaren.no/?module=Articles;action=Article.publicShow;ID=134677>

Grenser for fartøyvern

Hvordan velger vi ut hvilke fartøyer vi trenger for å huske hvordan Norge så ut før vi fikk en oljeøkonomi? Bente Foldvik, redaktør i tidsskriftet KYSTEN, har i siste nummer tatt utgangspunkt i tre aktuelle eksempler, nordsjøfrakteren "Hamen", "Hestmanden" som både representerer 100 års fraktesfart og er et minne over krigsseilernes innsats, samt den gamle natttruten "Sandnes". Alle tre er kjente skip i fartøyvernretter. Hun har også snakket med Jan Welde, leder for Norsk Forening for Fartøyvern, som organiserer 150 fartøyer om tematikken. <http://www.kysten.no/grenser-for-fartoyvern>

Sikkerhet i fiske

Sjøfartsdirektoratet har laget en kampanje for å få ned ulykker på fiskefartøy og blant fiskere. Det er flere filmsnutter med forskjellig info, intervjuer og autentiske situasjoner. Bortsett fra selve fiske, kan fiskefartøy i mange tilfeller sammenliknes med vernede fartøy drevet av frivillige når det gjelder sikkerhet. For ordens skyld gjøres oppmerksom på at sikkerhetskurs for fiskere, repetisjon og øvelser av dette følger andre regler enn for IMO 60 og passasjerfartøy. Filmene skal bidra til å tenke sikkerhet og kan lastes ned under: <http://www.sjofartsdir.no/om-direktoratet/aktuelt/nyheter/skal-vekke-fiskere/>

European Maritime Heritage

European Maritime Heritage, EMH, er en frivillig, ikkeprofitterende organisasjon for eiere av tradisjonelle fartøyer, maritime museer og andre interesserte i Europa. Norsk Forening for Fartøyvern er medlem. EMHs formål er å oppmuntre til samarbeid som fremmer en levende maritim kulturarv, flyt av informasjon og veiledning mellom ulike aktører, gjøre kjent vannveiens betydning for kulturutveksling, gripe fatt i felles problemer knyttet til restaurering og drifting av tradisjonelle fartøyer og kunne gi råd til myndigheter vedrørende alle aspekter ved restaurering og drifting av tradisjonelle fartøyer. Organisasjonen kommer ut med to nyhetsbrev i året som har artikler om europeisk fartøyvern. Siste nummer kan lastes ned her: <http://www.e-m-h.eu/newsletter/EMH28.pdf>

Kurs Frivillighet Norge

Frivillighet Norge tilbyr kurs med ulike tema på innføringsnivå for nye og små organisasjoner. Den 25. april er det kurs i ledelse i frivillige organisasjoner. Den 9. mai er det kurs i styrearbeid i foreninger. Kursene blir holdt i Oslo og er gratis, men med begrenset antall plasser. For mer info og påmelding se: http://www.frivillighetnorge.no/no/Aktiviteter_og_kurs/Kurs/Varen_2012_Oslo/

”Jøsenfjord” – veteranskip med historisk Wichmann motor

Av Signy Eike-Kongsvik

For eit år sidan reiste fire norske veteranskip-entusiastar til Nederland for å sjå på tilstanden til den gamle fjordabåten MS ”Jøsenfjord”. Båten som forlèt Stavanger i september 1980 var til sals, og spørsmålet var om skipet kunne kjøpast og reddast. Dette skipet romma og eit klenodium, den einaste Wichmann 4L motoren som framleis eksisterer.

Nær tre månader etter kom båten som hadde sigla i Ryfylkefjordane i femti år, tilbake til Ryfylke. Her har MS ”Jøsenfjord” fått kai plass i Sandangervågen i Hjelmeland kommune, og her har mange skodelystne vore innom for å sjå og minnast. Det er ikkje til å leggja skjul på at fleire har blitt skuffa over at ”Jøsenfjord” no ser noko shabby ut, og det med rette - kystens dronning framstår både slitt og ustelt. Men ho skal restaurerast tilbake til den første tida etter at bildekket kom på plass og medan ho sigla under Jøsenfjord Rutelag sitt flagget, og med svarte skorsteinen dekorert med reiarlagets fargar i rødt, kvitt og blått.

Dette aldrande skipet si historie starta den 19. september i 1886 då kystruteskipet DS ”Lindesnæs” vart sjøsett frå Christiansand Mek. Verkstad. Skipet er i stål, bygd og rigga som skonnert, og med sine 95,9 fot var dette det største skipet verftet hadde levert til då. DS ”Lindesnæs” var A/S Lindesnæs Dampskipsselskap sitt flaggskip, bygd for å trafikera strekninga Farsund - Kristiansand. Kystruteskipet var og ein god sjøbåt, på ruta langs kysten skulle den og ein tur ut i Nordsjøen, rundt Lindesnæs i allslags vær. Ruta til og frå Kristiansand gjekk også innom Mandal og andre stoppestader i fjordbotnane og på øyane, og der det ikkje var kaiar blei båten borda. I heile 43 år trafferte DS ”Lindesnæs” denne strekninga før den blei selt til A/S Jøsenfjord i februar i 1930, etter ei kort tid i opplag.

Kystruteskipet DS ”Lindesnæs” fikk no namnet DS ”Jøsenfjord”, og starta ein lang karriere som lokalruterbåt i Ryfylkefjordane. Frå DS ”Lindesnæs” blei sjøsett har skroget blitt forlenga to gonger. Som lokalruterbåt blei lastekapasiteten forliten og i 1932 blei skipet delt i to framfor maskinrommet og forlenga med 15 fot. Tretti år etter, i 1962, fekk MS ”Jøsenfjord” bildekk. Men breidda på 18,2 fot er den same som då båten blei sjøsett.

Det var i 1932 at salongdekket på ”Jøsenfjord” blei bygd oppå hovudekket. Dette året blei og skutesidene forut bygd opp og dekket på bakken lagt. Skipet hadde til då vore ope framme med eit enkelt rekkverk. Dette året blei og baugen forsterka for å kunna bryta opp isen på turane innover i fjordane vinterstid.

DS ”Jøsenfjord” hadde nå løyve til å frakta 202 passasjerar. Forutan gods var og dyr, både som livdyr og til slakt, ein viktig del av transporten til og frå Stavanger.

På styrbord side hadde skipet eigen plass for dette, kalla «kreatursalongen», seinare blei denne passasjersalong med tilnamnet «studasalongen». Med større salongkapasitet fekk MS ”Jøsenfjord” i 1935 sertifikat på å gå med 295 passasjerar. Over døra som går frå bildekket ned til hovudekket står det framleis eit skilt med dette passasjeretalet på.

Då DS Lindesnæs kom til Rogaland hadde den ein 2cyl Compound (CMV) 39nhk dampmaskinen. I 1933 blei det vedtatt at denne skulle skiftast ut, og motoren som blei vurdert var ein 4 sylindrar Wichmann på minst 300 HK. Denne skulle levert frå Haldorsen & Søn, motorfabrikken på Rubbestadneset, Bømlo.

Det endelege valet blei ein større maskin, den aller første Wichmann 4L 390 HK motoren som fabrikken leverte. Motoren skulle og leverast med vribar propell og hydraulisk reservering, samt tyfonfløyte. Vidare blei det og bestilt donkykjel til drift av vinsj og varmeledning. Arbeidet med å installera motoren starta i februar 1934. Motorskipet ”Jøsenfjord” blei sett inn i ruterett før påske, ein av dei siste dagane i mars.

Det er ingen tvil om at dette var ein revolusjon for både selskapet og mannskapet. No var det slutt på skuffling av kol og med det all skiten og slitet dette medførte. I god tid før maskinen blei installert, søkte selskap om løyve til å gå med berre ein mann i maskinen. Planen er at Wichmann 4L motoren skal gjerast så moderne som mulig i alle retningar, med elektrisk oppvarming noko som vil gjera arbeidet lettvindt. Søknaden blir godkjent på føresetnad av at seglingstida ikkje overstig 5 timar pr. dag.

”Jøsenfjord ved Tungenes” Foto: Rolf Abrahamsen

Wichmann Motorfabrikken produserte seks motorar av 4L typen, og no nær åtti år etter, er motoren i MS ”Jøsenfjord” den einaste som framleis eksisterer. Det var denne unike motoren som førte MS ”Jøsenfjord” heim frå Nederland i april i 2011. I ti ½ knopps fart brukte den 48 timar på turen. Då motoren var ny hadde den ein marsjfart på elleve knopp, og MS ”Jøsenfjord” var då den raskaste lokalruterbåten i Ryfylkebasenget.

I 1944 var reverseringa så utslitt og fungerte så dårleg at denne blei tatt bort. Det blei montert nye oljepumper og

omkastventilar, slik at det no blei fast propell, og omkastning av maskin som reversering. Sjølv om dette blei montert i 1944, fungerer det like godt idag.

Wichmann 4L motoren med sine 390 HK er ein av dei aller største semidiesel-maskinane som har blitt produsert i Noreg, og "Rubben" i MS "Jøsenfjord" er den største som framleis eksisterer. Denne historiske motoren er og ein av svært få i den verna flåten som har tradisjonell omkast for manøvrering.

Med si lange historie er MS "Jøsenfjord" eit klenodium, og saman med motoren er skipet ein sjeldan kulturskatt. Dette er ein felles arv som vi no skal føra vidare ettersom skipet, og dermed også motoren, har fått vernestatus. Å restaurere MS "Jøsenfjord" vil ta lang tid og krev mykje kapital. Med god dugnadshjelp, glade givarar og sponsorar håpar vi innan få år å gi veteranbåt-entusiastar og alle andre interesserte den gode opplevinga på fjorden til tonar frå, ja - den utrettelege "Rubben" sjølvsagt!

- Signy Eike-Kongsvik, styremedlem Andelslaget MS Jøsenfjord.